

Elçi "O heykeli istiyorum," dedi... ve Venüs elden gitti

1 820 lerde Milos adasına uğrayan iki Fransız, köylü Bettonis ile konuşurlarken söz döndü, dolandı, bir süre önce Bettonis'in bulduğu Venüs heykeline geldi. Bettonis, sakız mermeri heykeli iki yüzbaşıya da gösterdi. Onların şaşkınlıktan bir karışık kalmış ağızlarını gördüce de eni konu memnurluk duydu buluşundan.

Savaş gemisi, Milos adasından İstanbul'a geldi. İki yüzbaşı o zamanki Osmanlı başkentindeki Fransız elçisi Marki de Riviere'e Milos'taki Venüs heykelinin sözünü ettiler, heykeli öve öve bitiremediler.

Elçi de Riviere, o saat harekete geçti. Özel kâtipi M. de Marcellus'u "ne ba-

■ Bu eski bir hikâyedir, üstelik çok eski bir hikâye... Ama derler ki, her hikâyeden çıkarılacak bir ders vardır...

hasına olursa olsun" o Venüs heykelini satın alması buyruğuyla Milos adasına gönderdi.

O yılın 23 Mayıs'ında Fransız savaş gemilerinden «Estafette», Milos adası açıklarında demir atmış bulunuyordu.

Köylü Bettonis bulundu, bol parayla gözü doyurulup heykel kendisinden satın alındı. Alındı ama, ada köylü Bettonis'in değildi ki.

Adalı Türkler, durumu haber aldılar ve köylü Bettonis'in evi çevresini doldurdular. İçlerinde aklı başında ve

uyanıkları, bu heykelin götürülemeyeceğini ileri sürdüler.

Fransızlar, tabii, aksini söylediler ve hiç kimseyi dinlemeden aldılar Venüs'ü, götürmeye kalktılar.

Köylü Bettonis, götürme işi kolay olsun diye kapıya bir at arabası çekmişti. Venüs, arabaya yatırıldı ve çala kırbac kıyıya sürüldü.

Türkler ilk şaşkınlıkları geçer geçmez yeni baştan heykelin ve arabanın ardına düştüler.

Kıyıda arabaya yetiştiler. Fransızlar

el çabukluğuna getirip heykeli neredeyse sandala yükliyorlardı. Yetişen Türklerle heykel kaçınıcı Fransızlar arasında bir çatışma oldu. Türkler az, Fransızlar çoktular. Fakat ne olduysa o zaman oldu işte; Venüs ellerden kurtuldu ve yere düştü. Kolları kırıldı.

Fransızlar o kadar acele ediyorlardı ki, düşen ve kırılan kollarını bile toplamaya vakit bulamadan bütün aceleleri ile kolsuz Venüs'ü sandala attılar ve arkalarından atlı kovalıyormuş gibi küreklerle asılıp kendilerini gemiye dar attılar.

Milos Venüsü bugün Paris'te ve Louvre Müzesi'ndedir. Gelenlere yok kolları, yuvarlak yüzü, zarif ve mahmur gözleriyle hafifçe gülümseyerek bakar. Nerden, ne serüvenlerden sonra nereye gelmiştir?

Evet, bu benim anlattığım eski bir hikâyedir; üstelik çok eski bir hikâye! Ama derler ki, her hikâyeden çıkarılacak bir ders vardır ve...

HER YERDE HIRSIZ VAR

TARİK DURSUN'UN RÖPORTAJI

Bodrum'lu Mehmet İmbat kaptanın birkaç yıl önce bulunduğu heykel bir şâheserdi!

MEHMET İMBAT
«Bass bana dedi ki...»

2

Heykeli gören Amerikalı "Sana çok para veririm, ama sus,, dedi

A DAMIN adı Mehmet ti. Soyadı da İmbat. Bu, Ege kıyılarında çok bilinen bir rüzgârın adıdır. Yaz günlerinin boğucu sıcaklığında, gün batımına daha çok varken, bir yerlerden — çokluk denizden doğru — ince bir esinti çıkar; sahile gelir, sıcağı kovmaya başlar. İmbat diye işte bu kurtarıcı rüzgâra derler. Bütün Ege, Akdeniz'in İskenderun dönemecine kadar bu rüzgârı bilir.

İMBAT KAPTAN

M EHMET İMBAT babacan bir süngercidir. Küçük bir motoru var. Eskiden formayla dalarmış; yani dalga elbisesiyle, başlığıyla, hortumuyla... Şimdi «moderen» olmuş. Çeşmeli, Bodrumlu, Fethiye'li, Finikli süngerciler, genellikle, artık «moderen»dirler. Her biri birer kılavuzdamlas-

■ İmbat Kaptan, önce heykeli devlete verdi ve karşılığında sadece... 1.200 lira aldı. Ondan sonra da, İmbat Kaptan bir daha devlet kapısında görünmedi!

Aldık, birlik olduk, Kale Müzesi'ne götürdük bunu..»

SERÜVEN...

B ODRUM'da dünyanın ilk sualtı müzesi açılalı şu kadar yıl olmuştur ya, Türkiye'de varlığını bilen, sanmam ki binleri bulsun! Şövalyelerden Osmanlılara, Osmanlılardan da genç Türkiye Cumhuriyetine devredilen kale, şimdi ünlü bir müzedir. Başında da aydın, ülkücü bir müzeci müdür oturur.

«Müze müdür» getirdiğimizi görünce sevincinden havalara uçtu beyim! Hop «op hopladı. «Mükâfatım her neyse, verirsiniz bundan sonraki bulduklarımı da hep size getiririm müdür bey...» dedim. N'olacak diye seyre gelen öbür süngerciler de, «evet...» dediler. «İmbat Kaptanı mükâfatlandırırız, biz

de bulduklarımızı hep size getiririz. Söz...»

Müdür o sevinçle hemen odasını çağırttı, George Bass'ı çağırttı yanına. Bass dediğim, gâvur bir arkeologtur. Amerikalı Bass efendi, dara dar yetişti, getirdiğimizi görür görmez durdularını öyle bir ısırsı ısırdı ki, kan çıkarttığını gördüm gözümle. Deli gibi oldu, delirdi, delirdi. «Az dışarı gel hele İmbat Kaptan...» dedi bana, ikimiz birlik, dışarı çıktık.

«ÇOK PARA, ÇOOK!»

B ASS gözlerimin içine bakı o aaka sorgu sual açtı hemen:

«Nerden buldun?»

«Nasıl buldun?»

«Bana yerini gösterir misin?» Durmadan da «çok para çok» diyordu. Yeri gösteririm

DİLLERE DESTAN ZENCİ ÇOCUK HEYKELİ
Bulunduğu anda (solda) ve arınmış hali ile...

dedim, üç aşağı beş yukarı kangava yerini biliyordum. Bass:

«İyi..» dedi. «Çok iyi İmbat Kaptan!.. Gelecek yıl ben buraya bu iş için denizaltı getireceğim. Seni de çalıştırıp mükâfatlandıracağım. Tamam mı?»

«Tamam...» dedim.

«Şimdi sus ol..» dedi. «Sus ol ve kimseye çit etme... Gelecek yıl isimiz tamam. Okey?»

«Okey...» dedim.

İki gün sonra bizim heykel İstanbul'a gönderildi. Ardından Bakanlık, kapı gibi bir mektup yazarak bana bu hareketimden dolayı teşekkür etti. Mükâfatım elbette verilecekti, öyle yazıyorlardı.

MÜKAFAT AMA...

İ STANBUL Arkeoloji Müzesi benim bulduğum heykeli beş bin lira tıynet bismiş. Bir sürü yazışmalar oldu, sonunda paramı alıyorsun, hazır ol dediler. Hazır olup bekledim ben de.

Bu da çok sürmedi. Maarif Müdürü Osman Bilgin, haber saldı. Paramı almaya gittim. Bir sürü kâğıtlar imzalatıldılar. Sonunda 1200 lira çıkartıp önüme sürmezler mi? «Bu ne bu?» diye sordum. «İşte heykeli buldun ya, onun mükâfatı, al afiyetle harca...» dediler.

«Yahu, aman!» dedim. «Bir yanlış olmasın sakın? Bana beş bin lira diye Bakanlıktan yazmışlardı. Bu para, o para değil galiba...»

Yüzüme güldüler beyim..

«Bu para o para bay İmbat Kaptan.» dediler. «Yalnız hesaba şöyle: Beş bin liranın ikibin beşyüz lirasını İstanbul'da temizleme parası diye almışlar içinden. Geriye kaldı mı, ikibin beş yüz lira? Mal Müdürlüğü de «Biz nisfını maliye olarak alırız» demiş. Kaldı mı geriye bin ikiyüz lira. İşte bu para o bin ikiyüz liradır..» dediler.

Renğim mengim atılmış görünce arkamı sıvazladılar: «Metin ol İmbat Kaptan, hükûmetine güven...» dediler. Mecbur kaldım, aldım o parayı. Ama kahrettim kendi kendime de. Bir daha ben birşey bulursam ve dahi getirip bu memurlara veririmsem... Eh ülen İmba Kaptan, eh artık... dedim..

Mehmet İmbat Kaptan, o oldu, bir daha buldu ya da bulmadı; memur kısmısı'nın semtine hiç uğramadı. Güzelim zenci çocuk heykeli günlerden sonra pırıl pırıl temizlenmiş geldi, müzede yerini aldı. I. O. 2. yüz yıla ait bronz ve büst biçimindeydi; gördüm Aslı, herhalde ayakta durandı. Çağının en güzel bronz işçiliğine örneklik ediyordu. Bir başka süngerci buluntusu bronz Demeter ile birlikte geçenlerde Amerika'ya gönderildi ve «Anadolu Uygarlığı» sergisinde yeni dünyalara «takdim edildi».

Bronz Demeter'le zenci çocuk, yeni dünyalara bugün ekonomik egemenliğin kendilerinde, fakat tarih kültürününse hâlâ bizde olduğu gerçeğini bir güzel hatırlatıyorlardı.

YARIN: Yağma başlıyor...

bir yerlerden — çokluk denizden doğru — ince bir esinti çıkar; sahile gelir, sıcağı kovmaya başlar. İmbat diye işte bu kurtarıcı rüzgâra derler. Bütün Ege, Akdeniz'in İskenderun dönemecine kadar bu rüzgârı bilir.

İMBAT KAPTAN

MEHMET İMBAT baba-can bir süngercidir. Küçük bir motoru var. Eskiden formayla dalarmış: yani dalgıç elbisesiyle, başlığıyla, hortumuyla... Şimdi «moderen» olmuş. Çeşmeli, Bodrumlu, Fethiyeli, Finikeli süngerciler, genellikle, artık «moderen»dirler. Her biri birer balıkadamlaşmıştır. Tüple dalıp tüple sünger avlıyorlar

Mehmet İmbat aynı zamanda kaptandır da. Av mevsimi geldi mi, motorunu hazırlar, depozi-tosunu yedekler; avcısını, amelesini alır; günlerle, aylarla süren deniz açımına çıkar.

Sünger tarlaları denizin, Ege'nin herhangi bilinmedik bir yerindedir. Sünger de sıvışık, kayalara bin gözüyle yapışmış öyle yaşayarak bir garip hayvancıktır. Var sanılan yere gelindiğinde, doğru mu yanlış mı diye denize birilerini salarlar. İnen, eni konu denizin dibini araştırır; bakmadık yan komaz Buldu mu da, klavuz ipine asılır, işaret verir O zaman yukardakiler o yere nişan koyarlar. Bir yandan da denizi iskandil ederler.

Yer belli oldu mu, sonrası kolaydır. Dalgıç vakti zamanı mı kollar; formasını giyinir, apoşunu beline bağlar ve ağır ağır sulara gömülerek deniz üstünden yedi kat deniz altındaki yeni bir dünyaya iner

KANGAVA'DAKİ ŞEY

SUNGER, yalnızca dalarak avlanmaz Bir ikinci yol da kangava süngerciliğidir. Yani deniz dibini tarama yoluyla sünger avcılığı.

Aldı Mehmet İmbat Kaptan bakalım ne dedi; ne hikâyet eyledi:

«— Kangava için açıldık o gün. Oğlum da vardı motorda. Ben farkında değilim, o görmüş. «Baba kangavada birşey var...» dedi. Hemen de çıktık, çıkardık. Nemene birşey olduğu belli değildi ama yine de birşeydi nani. Ben o saat sezinledim ki bu, birşeydir. Motorda yabancı dalgıç vardı, o bilmesin diye, oğluma «at onu, ver denize geri, birşe, bile değil.» dedim, dediğimi yapmasın diye de göz kırptım Anladı bereket. Atıyorum dedi atmadı.

Av dönüşü o garip külçeyi aldık eve taşıdık. İlk ay evde sakladım, kimseye de çıtım çıkmadı. Bir banka müdürü tanışım vardır, bize misafir geldiğinde «müdür, durum böyle böyle...» dedim. Arkeoloji mektebi mezunu bir gençtir. «Kaptan, sen bunu evde tutma, gel biz bunu müzeye götürelim, belki bir hayırdır.» dedi.

SERÜVEN...

BODRUM'da dünyanın ilk sualtı müzesi açılalı şu kadar yıl olmuştur ya, Türkiye'de varlığını bilen, sanmam ki binleri bulsun! Şövalyelerden Osmanlılara, Osmanlılardan da genç Türkiye Cumhuriyetine devredilen kale, şimdi ünlü bir müzedir. Başında da aydın, ülkücü bir müzeci müdür oturur.

«— Müze müdürü getirdiğimizi görünce sevincinden havalara uçtu beyim! Hop hop hopladı. «Mükâfatım her neyse, verirsiniz bundan sonraki bulduklarımı da hep size getiririm müdür bey...» dedim. N'olacak diye seyren gelen öbür süngerciler de, «evet...» dediler, «İmbat Kaptanı mükâfatlandırırsanız, biz

SATILIK EMLAK

■ **SEYAHAT** dolayısıyla satılık dış muayenehanesi 21 47 37, 9-20 arası.

■ **İZMİT** civarında ağır sanayile elverişli bina arsasıyle. su, elektrik, telefonlu 47 37 54.

■ **KUMBURGAZDA** denizli arsalar. 47 85 29.

■ **BAKIRKÖYÜN** en güzel yerinde taksitle satılık daireler. 44 30 77.

■ **TOPKAPI** dışında eski Londra asfaltı üzerinde 180.000 m2 arsanın yarı hissesi müsait şartlarla 55 37 23 saat. 20 den sonra.

■ **HÜLYASİTESİNDE** kaloriferli dairelerin satışına başlanmıştır.

■ **HÜLYASİTESİNDE** tediye kolaylığı vardır. Bir kısmı peşin, geri kalan 750 - 1000, her ay ödeyerek bir yuvaya sahip olabilirsiniz.

■ **HÜLYASİTESİNDE** Banka ve ordu yardımlaşma kredisine uygundur. Bugünü, yarını düşünmek mecburiyetindesiniz. Her ay 500 - 850 - 1000 lira kira ödeyeceğinize koşunuz, geliniz. Hülya Sitesinden yuvanızı ayırınız.

■ **HÜLYASİTESİ**, Etiler Akatlar otobüs durağı. Akatlar yolu üstünde 63 34 15

■ **KIZILTOPRAK** istasyon caddesinde köşe başında 5 odalı şahane manzaralı, tam konforlu daireler 55-60-65-70 75.000 liraya ordu yardımıyla ve banka kredisine uygundur. Ödemede kolaylık yapılır. 36 29 03. Katrancıoğulları.

■ **KIZILTOPRAK** Bağdat caddesi üzerinde 170 m2 kaloriferli sıcaqsu, tamamı marley, banyolar tamamen renkli takım, dolaplı büyük mutfak, aydınlık şahane daireler 125-135.000 lira Not: Birinci katlar doktorlara elverişlidir. 36 29 03. Katrancıoğulları

■ **HASTALIK** dolayısıyla Kadıköy çarşı içinde köşebaşı 5 katlı altında kahve muafiyetli apartmanın tamamı 160.000 ne acele. Mür: Muvakkithane Cad No: 64 Kadıköy

■ **AZİMET** dolayısıyla Kadıköy'ün temiz semtinde 5 odalı 2. kat. manzaralı dairenin tamamı 60.000 ne acele Mür: Muvakkithane Cad. No: 64. Kadıköy

■ **YEŞİL YURT'TA** villâ, deniz manzaralı daireler, 73 81 27

■ **ASMA LİMESÇİT** sokağında iş muhitinde Nil Pasajının 2. kat daire. 10 oda, boş teslim ve ucuz bir alış fiyatına satılıktır 48 71 27

■ **SATILIK**, Bostancı'da çam ve meyva ağaçları bol, 1 dönüm, bakımlı bahçe içinde 2 katlı villâ. Tel: 55 15 86

■ **SAMATYA** caddesinde satılık daireler, 27 03 98

■ **TEŞVİKİYEDE** sahbinden hemen teslim deniz manzaralı lüks daireler tediye kolaylık. Günün her saatinde görülebili. Kââthane Cad. 39/1 Teşvikiye 48 56 52.